

ФАРМАЦЕВТИК САНОАТДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛАДИГАН МАЛХАМЛАР КЛАССИФИКАЦИЯСИ

Минаварова Гавхарой Муқимджановна

АДТИ Ўзбек тили ва адабиёти кафедраси ўқитувчиси

Аннотация

Мазкур мақолада фармацевтик саноатда ишлаб чиқариладиган сақичли - мумли, кўрғошинли, каучук , суюқ малхамлар тайёрланиш усуллари, малхамлар таснифлари, таркибий қисмлари кўриб чиқилган

Калит сўзлар

Комбинация, кукун, эритилган, эпидерматик, эндерматик, диадерматик, терапевтик, тозаланган, бактерицид, эритувчан

Annotation

In this article it has been considered methods of preparation of gummy - waxy, plumbeous, rubber, liquid plasters which are produced in the pharmaceutical industry, classifications of plasters and their components

Keywords:

Combination, powder, dissolved, epidermal, endermatic, diadermal, therapeutic, purified, bactericidal, soluble

Малхамлар (*emplastra*) - ташқарига қўллаш учун мўлжалланган , тана харорати таъсирида юмшагандан сўнг териға ёпишиш хусусиятиға эға. Тана харорати кўтарилган сари малхамлар эриб, суюқликка айланади. Қўлланилиши қулай бўлиши учун уларни қоғозға ёки матоға суртилади. Қўлланилишидан кейин малхамларни изини қолдирмасдан теридан осон олиб ташлаш мумкин . Суртмалар каби, малхамлар қадимий, дунёнинг бутун фармакопояларига киритилган дори шакли хисобланади.

Хозирги вақтда малхамлар номенклатураси ва уларнинг қўлланилиши хилма – хил. Малхамлар таркибига сақич (смола), парафин, мум, олий ёғли кислоталар тузлари (кўрғошинли совун), ёғлар, каучук, сақичли кислоталар тузлари (рух резинат), ланолин, вазелин, церезин, учар эритувчилар (эфир, этанол), турли хил доривор воситалар киради. Тўғри танланган комбинация малхамларга керак бўлган таркибий – механик хусусиятлар бағишлайди ва секин – аста юмшаб, танада қолиб терапевтик таъсир кўрсатади.

Малхамларнинг кўп таснифлари мавжуд. Масалан, агрегат ҳолатига қараб улар қаттиқ ёки суюқ бўлиши мумкин. Бундан ташқари, малхамлар эритма, суспензия, эмульсия ёки комбинацияланган тизим(массанинг дисперс даражасига қараб) ҳолатида бўлиши мумкин. Тиббий кўрсатмага ва терапевтик таъсирнинг чуқурлигига қараб малхамлар эпидерматик, эндерматик ва диадерматик бўлади.

Таркибига қараб малхамларнинг қуйидаги турлари мавжуд:

- сақичли - мумли;
- каучукли;
- кўрғошинли;
- суюқ.

САҚИЧЛИ – МУМЛИ МАЛХАМЛАР

Сақичли – мумли малхамлар асоси сифатида унга ёпишқоқлик берувчи парафин, вазелин, петролатум, ёғ билан сақич (канифоль) ва мум эритмалари қўлланилади. Бу малхамларнинг яққол намоёндаси кадоққа қарши малхам (*Emplastrum ad clavos pedum*) . Унинг таркиби қуйидагича:

- Салицил кислотанинг 20 қисми;
- Канифолнинг 27 қисми;

- Парафиннинг 26 қисми;
- Петролатумнинг 27 қисми.

Қозонда парафин, канифол, петролатум илиқ аралашмасида салицил кислота эритилади. Тайёр малхамни 3г. идишларга қуйилади.

ҚЎРҒОШИНЛИ МАЛХАМЛАР

Буларнинг мажбурий компоненти қўрғошинли совун ҳисобланади, унинг ижобий хусусиятлари:

- ифлосланмаслиги;
- турли хил сақичлар, мумлар ва доривор моддалар билан яхши эрийди;
- сақлашга барқарор.

Манфий хусусиятлари - уларнинг индифферентмаслиги.

Қўрғошинли малхамлар таркибига оддий малхам киради (*Emplastrum Plumbi simplex*), Унинг таркиби :

- Кунгабоқар мойининг 10 қисми;
- Тозаланган чўчка ёғининг 10 қисми;
- Майда кукун ҳолатидаги қўрғошин оксидининг 10 қисми;
- Керакли миқдорда дистилланган сув.

Бу малхамнинг асоси - зангламас пўлатдан тайёрланган қозонда сув аралаш қўрғошин оксид ва ёғлар совунланиш реакцияси натижасида пайдо бўлган масса. Оддий қўрғошинли малхамни доривор шакл сифатида мустақил қўлланилмайди, у қўрғошинли суртма, мураккаб қўрғошинли малхам, эпипин малхам в.б. таркибига киради.

Таркибига оддий қўрғошинли малхам кирувчи малхамларнинг турлари қуйидагича:

- қўрғошинли – сақичли (мураккаб қўрғошинли малхам);
- қўрғошинли - мумли (эпилин, акрихин малхам).

Мураккаб қўрғошинли малхам (*Emplastrum Plumbi compositum*) нинг таркиби қуйидагича:

- оддий қўрғошинли малхамнинг 85 қисми;
- канифолнинг 10 қисми;
- терпетин мойининг 5 қисми.

Буни тайёрлаш учун қўрғошинли малхам билан канифолни эритади ва бироз совитиб аралаштирилган холда терпетин қўшилади.

Мураккаб қўрғошинли малхамни енгил тирновчи восита сифатида терининг йирингли яллиғланишларда, фурункулларда қўлланилади.

4% эпилин малхамининг (*Emplastrum Epilini 4%*) таркиби:

- эпилиннинг 4 қисми;
- оддий қўрғошинли малхамнинг 54 қисми;
- мумнинг 5 қисми;
- сувсиз ланолиннинг 22 қисми;
- сувнинг 15 қисми .

Акрихин малхам (*Emplastrum acrichini*) таркиби:

- Акрихин 10 қисми;
- Метилсалицилат 15 қисми;
- Қўрғошин малхамнинг 45 қисми;
- Сувсиз ланолин 10 қисми;
- 95% спирт 10 қисми;

- Сув 10 қисми.

КАУЧУК МАЛҲАМЛАР

Каучук малхамларни синтетик ва табиий вулканлашмаган каучук асосида сақич, бальзам, ёғсимон моддалар қўшиб тайёрланади.

Каучук малхамнинг афзаллиги - терининг тирновчи хусусияти йўқлиги, афзалликлари - кўп дори воситаларга бефарқлиги, хаво ва намликни утказмаслиги.

СУЮҚ МАЛҲАМЛАР

Суюқ малхамлар (тери елимлари) эритувчи парлангандан сўнг терида ингичка эластик ёпишқоқ пленка қолдирадиган осон учувчи суюқлик.

Буларни асосан эпи- ва эндерматик малхам сифатида , шунингдек теридаги хирургик боғламларни мустахкамлаш ва кичикроқ тери шикастларини даволаш учун боғловчи материал ўрнида қўлланилади.

Суюқ малхамларнинг таркибига коллодий, канифоль , полимер материаллар (этилцеллюлоза, сополимер винилпирролидон винилацетат билан, полиметакрилатлар ва акрилатлар .) киради. Эластиклик учун аралашмага ўсимлик мойи қўшилади.

Адабиётлар рўйхати

1. *Медицинская реабилитация* : учебник / Г. Н. Пономаренко. — М. : ГЭОТАР-Медиа, 2014
2. Минаварова Г.М. Аспекты обучения профессиональному языку студентов медвузов
Scientific Bulletin of NamSU - Научный вестник - NamDU ilmiy axborotnomasi - 2022_2-сон
- 3.Рахматова З.М. Роль интерактивных методов в обучении студентов самостоятельному мышлению. - *Экономика и социум №10 (101)2022*
- 4.Минаварова Г.М. Ногиронлар ижтимоий адаптацияси омиллари.
Экономика и социум №03 (118)2024